

Журнал видається з 1996 року

№ 5

**Філологічні науки
Мовознавство**

2011

**У двох частинах
Частина 1**

ЗМІСТ

**РОЗДІЛ I. ЕТНОЛІНГВІСТИКА. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ.
КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ. ВЗАЄМОДІЯ МОВ**

Badan A. A. American-Ukrainian Communication: Interface description.....	5
Borysenko N. S., Borysenko P. A. Immediacy Behaviors and Physiological Responses as Categories of Verbal and Nonverbal Communication.....	8
Валігура О. Р. Перцептивні ознаки інтерферованого англійського мовлення українців.....	11
Глінка Н. В. Септологія Дж. К. Ролінг як дзеркало британського життя.....	17
Гнаповська Л. В. “ЛЮДИНА” в “ІМЕНІ”: англійська антропонімія у лінгвокультурному висвітленні.....	22
Головчак Н. І., Мудра А. А. Антропонімікон закарпатських німців у дзеркалі його історичного розвитку.....	27

Воробйова Л. М.	Поняття “варіант” і варіативність як умова первинного функціонування українського топонімічного фонду в національній мові (на матеріалі української ділової писемності XVII–XVIII ст.).....	92
Гапон Л. О.	Концепція лінгвоциду в трактуванні Ярослава-Богдана Рудницького на тлі культурно-історичних реалій розвитку української мови ХХ століття.....	95
Голикова А. В.	Социальный аспект дифференциации английского языка в Японии	100
Горбач О. В.	Позамовні чинники появи складних неологізмів (на матеріалі лексики маркетингу сучасної німецької мови).....	104
Деркач Н. В.	Віддзеркалення соціального статусу мовця в інтонаційному оформленні англійського прислів'я з функцією впливу	108
Зверева О. Г.	Особливості конфліктно-спрямованого діалогічного дискурсу сіблінгів.....	114
Zubryk A. R.	Sociolinguistic Background of Female or Male Speech.....	118
Олійник Л. В.	Англо-американські запозичення в німецькій молодіжній мові на основі молодіжних журналів (стилістичний аспект).....	122
Расвська І. В.	Прагматичний аспект уживання субдіалекту на прикладі мовлення учнівської молоді Умбрії	128
Ромашко Х. В.	Особливості функціонування заперечної частки “ne” у французьких молодіжних чатах	133
Сандій Л. В.	Новітня англомовна актуалізація феномену економічної глобалізації	136
Теличко В. О.	Статусно-рольові характеристики учасників англомовних професійних інтернет-форумів	141
Ущина В. А.	“LIKE” як маркер соціолінгвістичної ідентифікації мовця.....	146

РОЗДІЛ ІІІ. КОНТРАСТИВНА ЛІНГВІСТИКА. ТИПОЛОГІЯ МОВ

Барнич І. І.	Інтернаціоналізми в німецькій і українській мовах (на матеріалі фінансово-економічної сфери)	150
Дяків Х. Ю.	Вербалізація застереження в німецькій та українській мовах.....	155

5. Ковалевский Р. Л. Интернациональная лексика и пути ее возникновения / Р. Л. Ковалевский // Исследования по ром.-герм. языкознанию. – Волгоград, 1969. – № 1. – С. 3–19.
6. Крысин Л. П. К определению терминов “заимствование” и “заимствованное слово” / Л. П. Крысин // Развитие лексики современного русского языка. – М. : Наука, 1965. – С. 104–116.
7. Перепелица Т. И. Современная немецкая терминология экономики торговли, источники и пути формирования : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Т. И. Перепелица. – К. : КГПИИЯ, 1975. – 197 с.
8. Степанов Г. В. Язык. Литература. Поэтика / Г. В. Степанов. – М. : Наука, 1988. – С. 92–128.
9. Fink H. Amerikanisierung in der deutschen Wirtschaft: Sprache, Handels, Güter und Dienstleistungen / Hermann Fink. – Fr.am Main : Lang, 1995. – 310 S.
10. Pepels W. Moderne Marketingpraxis. Band 1 : Die Strategien in Marketing / Werner Pepels. – Düss. ; Wien ; New York ; Moskau : ECON Verlag, 1993. – 550 S.

Статтю подано до редколегії
10.03.2011 р.

УДК 811.111'342.9

Н. В. Деркач – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германської філології Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка

Відзеркалення соціального статусу мовця в інтонаційному оформленні англійського прислів'я з функцією впливу

*Роботу виконано на кафедрі германської філології
ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка*

У статті описано інтонаційні параметри, пов'язані з відображенням соціального статусу мовця стосовно слухача в усній актуалізації англійського прислів'я з функцією впливу, й уточнено специфіку їхньої взаємодії.

Ключові слова: соціальний статус, ситуація спілкування, інтонація, аудитивний та акустичний аналізи англійське прислів'я.

Деркач Н. В. Отображение социального статуса говорящего в интонационном оформлении пословицы с функцией воздействия. В статье описаны интонационные параметры, связанные с отображением социального статуса говорящего относительно слушающего в устной актуализации английской пословицы с функцией воздействия, и уточняется специфика их взаимодействия.

Ключевые слова: социальный статус, ситуация общения, интонация, аудитивный и акустический анализы, английская пословица.

Derkach N. V. Speaker's Social Status Reflection in the Intonation of the English Proverb with the Influence Function. In the article the intonation parameters, connected with the reflection of speaker's and listener's social status interrelation in the process of the English proverb with the influence function actualization, are described and the specificity of their interaction is defined.

Key words: social status, situation of communication, intonation, perceptive and acoustic analyses, the English proverb.

Постановка наукової проблеми та її значення. Соціально-ситуативна ієрархія учасників спілкування забезпечує соціальне регулювання під час мовленнєвого контакту й неминуче позначається на свідомому чи позасвідомому виборі мовцем лінгвальних і позалінгвальних засобів комунікації. Відомо [6, 56–57], що вродженість і універсальність способів передачі статусних відносин під час спілкування та переважання ролі їх невербального вираження й регулювання сприяють тому, що невербальні показники, із-поміж них і просодичні, відіграють значну роль у маркуванні статусної позиції мовця.

© Деркач Н. В., 2011

Низкою фонетичних експериментів [4; 3; 6], здійснених на різнорідному мовленнєвому матеріалі, підтверджено варіативність просодичних параметрів, що супроводжує поділ статусу мовця стосовно слухача на нижчий, рівний та вищий. Таким чином, є сенс припустити, що й в інтонаційному оформленні англійського прислів'я, специфічної номінативно-комунікативної одиниці, зміст якої здатний здійснювати потужний перлокутивний вплив на слухача, має бути відображене співвідношення соціальних статусів комунікантів.

Тому мета започаткованої нами праці – визначення номенклатури інтонаційних параметрів, які супроводжують актуалізацію вищого, рівного або нижчого соціального статусу мовця стосовно слухача в процесі озвучення англійських прислів'їв із функцією впливу, й установлення специфіки їх взаємодії.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Експериментально-фонетичне дослідження та узагальнення перцептивних характеристик інтонації одно- й двосинтагмених прислів'їв проводилося на підставі комплексної методики відповідно до робочої класифікації їхніх ознак [1]. Аудитори (інформанти та фонетисти-професіонали) здійснювали оцінку реалізацій інтонаційних моделей і особливостей просодичної структури прислів'їв, ужитих у начитаних дикторами уривках із художніх текстів англійською мовою. Під час опису аудитором-носіями англійської мови інтонаційних моделей досліджуваних прислів'їв із функцією впливу, співвіднесені з контекстом їхнього вживання, з'ясовувалися соціальний статус мовця стосовно слухача (вищий, рівний, нижчий), ситуація спілкування ("індивід – індивід", "індивід – мала група осіб"), емоційно-прагматичний потенціал (далі ЕПП) висловлення-прислів'я (високий, середній, низький), його контекстне значення (позитивне, негативне, невизначене) та функціональне призначення (схвалення, осуд, порада, спонукання тощо).

Як показав експеримент, в озвучених прислів'ях з функцією впливу висловленням мовців вищого статусу притаманний переважно низький або середній знижений рівний *передтакт*, оскільки під час спілкування мовця з рівним за статусом співрозмовником домінує його висхідний різновид, наприклад низький або середній підвищений.

Узагальнені дані щодо *тонального рівня початку інтоногрупи* (далі – ІГ) демонструють, що його підвищення до високого або середнього підвищеного рівня типове для вимови прислів'їв мовцями з вищим статусом. Рівний статус мовця та слухачів маркується переважно низьким (62,5 % у 1-й та 100,0 % у 2-й ІГ), а в 1-й ІГ також і середнім підвищеним (37,5 %) тональним рівнем початку. Натомість нижчий статус мовця маніфестується переважно низьким тональним рівнем початку ІГ, що часто пов'язано із функціонуванням низького рівного або висхідного передтакту чи наявністю низької усіченої або висхідної ступінчастої типів шкал.

У двосинтагмених прислів'ях із функцією впливу, озвучених мовцями вищого або рівного зі слухачем статусу, поширеним є низький *тональний рівень початку шкали*. Домінування середнього підвищеного тонального рівня початку шкали 2-ї ІГ зафіксоване у всіх висловленнях мовців вищого статусу під час спілкування з малою групою осіб.

На фоні типового для всіх різновидів соціального статусу контрасту між низьким *тональним рівнем такту* в 1-й ІГ і його середнім зниженим або середнім підвищеним різновидом у 2-й ІГ вищий статус мовця в разі збільшення кількості слухачів корелює зі зростанням рекурентності середнього підвищеного тонального рівня початку першого наголошеного складу.

Установлено, що під час озвучення прислів'я вищим за статусом індивідом поширеним є висхідний напрям *руху тону на такті* (66,67 % і 69,23 % у процесі спілкування з одним співрозмовником і їх малою групою, відповідно). Натомість під час звернення мовця до слухачів вищого від нього статусу зафіксовано підвищену частоту (87,5 %) рівного напрямку руху тону в 1-й ритмогрупі (далі – РГ). Відзначено, що максимальний показник спадного руху тону на такті (75,0 %) зафіксований у 2-й ІГ висловлень, ужитих у ситуаціях спілкування нижчого за статусом мовця з малою групою осіб. Зазвичай це пов'язано з функціонуванням поступово спадної ступінчастої шкали з перерваною поступовістю. Рівний статус мовця стосовно слухача набуває ознак маргінальної характеристики, оскільки реалізаціям прислів'їв такими мовцями притаманний висхідний рух тону на такті в ситуаціях спілкування з однією особою (55,17 %) і переважно рівний – із малою групою слухачів (87,5 %).

Рівномірний розподіл спадної ступінчастої й усіченої *типів шкал* (41,67 % і 58,33 %, відповідно) зафіксовано в реалізаціях прислів'їв мовцями, вищими за соціальним статусом від слухача.

Натомість рівний статус мовця стосовно слухача майже в усіх випадках маркується усиченою шкалою (86,2 %), а нижчий – спадною ступінчастою (92,31 %). У ситуаціях спілкування мовця з малою групою рівних із ним за статусом осіб зафіксовано підвищену рекурентність (76,92 %) поступово спадної шкали із перерваною поступовістю у 2-й ІГ.

Аналіз змін *тонального діапазону шкали* в прислів'ях із функцією впливу показав, що в прислів'ях, вимовлених мовцями, рівними за статусом зі слухачами, актуалізується середній діапазон у ситуаціях, де висловлення мовців нижчого або вищого статусу він зазвичай є звуженим, і звуженим, коли тональний діапазон шкали в мовців з іншим статусом є вузьким.

Результати обробки показників частоти різновидів *тонального інтервалу на ділянці "перед-термінальна частина-ядро"* свідчать про те, що в прислів'ях вищих за соціальним статусом мовців рекурентними є нульовий (або вузький), і звужений негативні інтервали, а нижчим – звужений позитивний. Рівномірний розподіл (48,28 % і 44,83 %) вузького позитивного й негативного інтервалів, зафіксований в односинтагмених реалізаціях мовців, рівних за статусом зі слухачем.

В усних актуалізаціях англійських прислів'їв, звернених мовцем до рівного з ним за соціальним статусом слухача, зафіксовано 70,0 % рекурентність складного мелодичного контуру із двома спадними кінетичними *тонами*, останній із яких є ядерним. При цьому встановлено, що такий мелодичний контур асоціюється інформантами тільки з негативними, наприклад, несхвалення, або невизначеними, наприклад, догматичне узагальнювання емоціями.

Підвищену частоту малої *швидкості зміни напрям руху спадного термінального тону* на фоні сповільнення темпу вимови ІГ зареєстровано в односинтагмених і 2-й ІГ двосинтагмених прислів'їв, актуалізованих старшими за віком і вищими за статусом дикторами. Водночас у 1-й ІГ швидкість зміни руху спадного тону є переважно середньою.

Експериментом виявлено, що широкий *тональний діапазон ІГ* є рекурентним (41,67 %) у ситуаціях спілкування мовця з нижчою від нього за статусом особою, у той час як розширеним діапазоном позначені ситуації спілкування мовця з малою групою вищих від нього за статусом слухачів.

Двосинтагмені прислів'я, озвучені вищими й нижчими за статусом мовцями, маркуються переважно нульовим *міжсинтагменим інтервалом*, а також його вузьким і звуженим позитивним чи негативним різновидами, що свідчить про наявну для таких висловлень тенденцію до більшої інтонаційної спаяності суміжних інтоногруп. Значна варіативність типів інтервалу притаманна висловленням-прислів'ям мовців рівного зі слухачем статусу, для яких зафіксовано також значну частку (46,15 %) розширеного позитивного інтервалу.

Сповільнення *темпу* вимови пов'язувалося інформантами з більшою зваженістю й вагомністю прислів'я, озвученого мовцем вищого соціального статусу, який намагається стримати емоції, наприклад, під час актуалізації осуду. Підвищену частоту прискорення темпу в реалізаціях прислів'їв мовцями, рівними за статусом зі слухачем, можна пояснити тим, що на таких мовців не діють стримуючі фактори, актуальні для осіб, які спілкуються з індивідом нижчого або вищого від них статусу, а застереження, критика або порада зазвичай мають дружній характер.

Експериментом зафіксовано високу частоту (83,33 %) підвищення *гучності* під час звернення прислів'я до слухача, нижчого від мовця за соціальним статусом, особливо за умови негативного контекстного значення висловлення. Нижчий статус мовця в аналогічних ситуаціях маркується рівномірним (44,83 % та 48,28 %) розподілом підвищеної й помірної гучності або варіюванням гучності у межах ІГ. Зниження гучності зафіксоване лише в прислів'ях, які передають відчуття неминучості й смутку або набувають відтінку втаємничення та секретності, вимовлених мовцями нижчого соціального статусу.

Під час аудитивного аналізу встановлено, що підвищення статусу мовця стосовно слухача супроводжується відповідним збільшенням тривалості *міжсинтагмених пауз* і *пауз перед прислів'ям*. При цьому середньою паузою між попереднім висловленням та прислів'ям маркуються лише висловлення мовців з рівним або вищим стосовно слухача статусом.

Спираючись на викладене вище, цілком логічно припустити, що статусні характеристики мають передаватися взаємодією всіх просодичних показників або їх певної сукупності. Так, у прислів'ї *"But no chain is stronger than its weakest link"* підвищення переконливості й вагомості висловлення вищого за статусом мовця досягається завдяки взаємодії *мелодичного* (поєднання спадної ковзної шкали зі спадним термінальним тоном, що включає висхідний напрям руху на ядерному

складноносіві й низький рівень затакту, у 1-й ІГ, розширений позитивний міжсинтагмений інтервал), динамічного (інтенсифікація 2-ї ІГ за рахунок спеціального підйому на другому наголошеному складі) та *темпорального* (сповільнення темпу в 1-й ІГ 2-ї ІГ для підкреслення її більшої інформаційної важливості) компонентів інтонації.

У ході експерименту встановлено, що усвідомлення мовцем свого нижчого від слухача соціального статусу змушує його приховувати негативні емоції й дотримуватися стратегій увічливості. Зокрема, наведені на рис. 1 усні реалізації прислів'я *Keep your breath to cool your porridge* різними дикторами демонструють, що увічлива порада (реалізація 1) передається за допомогою сповільнення темпу та функціонування висхідного й спадно-висхідного тонів. Увічливе, необтяжливе застереження (реалізація 2) супроводжується висхідним тоном на такті в сполученні зі сповільненням темпу за помірності інших інтонаційних показників. Водночас властива вираженню критики наполегливість (реалізація 3), яка часто передається за допомогою спадних тонів, пом'якшується з прискоренням темпу в 1-й ІГ і маніфестацією такту зі спадним рухом тону та спадного ядерного тону з малою швидкістю зміни напрямку руху у 2-й.

(1) ¹Keep your ,breath ξ to ¹cool your porridge. (2) ¹Keep your ,breath ξ to ¹cool your porridge.

(3) ¹Keep your ,breath | to >cool your porridge. (4) ¹Keep your ,breath ξ to ¹cool your porridge.

(5) ¹Keep your ,breath ξ to ¹cool your porridge. (6) ¹Keep your ,breath ξ to >cool your porridge.

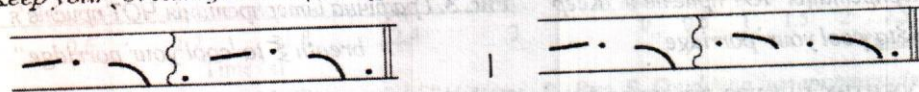

Рис. 1. Усні реалізації прислів'я "Keep your breath to cool your porridge"

На відміну від цього, у реалізації 4 мовець користується тим, що його статус є вищим від статусу слухача, та відкрито висловлює своє несхвалення й негативне ставлення до нього. Тому в обох інтоногрупах цієї реалізації зареєстровано спадні тони, при цьому присвійний займенник *your* у 1-й ІГ маркується високим спадним тоном, що підкреслює значний ступінь несхвалення мовцем ветапковної поведінки слухача.

Прагнення висловити пораду, хоча й із негативним забарвленням, вимагає від мовця переходу до демократичного стилю спілкування (реалізація 6), де бажаною є рівність соціальних статусів комунікантів. Саме тому порада оформлюється інтонаційно за допомогою м'якших прийомів, наприклад спадного руху тону на такті й спадного тону з малою швидкістю зміни напрямку руху, що контрастує з висхідним тактом і спадним тоном із великою швидкістю зміни напрямку руху для вираження критики в реалізації 5.

Для проведення акустичного аналізу, відповідно до методики дослідження, у межах кожної групи прислів'їв, що складають масив експериментального матеріалу, вибиралися найбільш типові за частотою двосинтагмені прислів'я, ужиті мовцями в різних ситуаціях спілкування.

Аналіз низки акустичних параметрів указує на те, що в реалізаціях, озвучених нижчими за статусом мовцями, найпотужніший ефект впливу, як правило, закладений на початку висловлення, а далі імперативність прислів'я поступово згладжується. Зокрема, такт 1-ї ІГ інтенсифікується *максимумом частоти основного тону* (далі ЧОТ) у прислів'ях, звернених нижчим за статусом мовцем до слухача (70,59 %) або їх малої групи (62,5 %). Наприклад, у висловленні ¹Keep your ,breath ξ to ¹cool your porridge (див. рис. 2) розміщення тонального максимуму на такті з висхідним рухом тону передає бажання мовця вплинути на слухача, закликати його змінити свою поведінку. Проте усвідомлення мовцем свого нижчого статусу змушує його маскувати свої наміри й негативну емоційність висловлення за рахунок сповільнення темпу вимови й функціонування низького висхідного тону в 1-й ІГ та спадно-висхідного – у 2-й, завдяки чому емоційність висловлення сприймається як низька, а його впливовість декодується скоріше на рівні підтексту.

З іншого боку, прислів'я, озвучені мовцями вищого або рівного статусу стосовно слухача, характеризуються функціонуванням максимуму в 2-й ІГ, на такті (68,75 % і 23,53 %) або ядерному складоносіві (25,0 % та 64,71 %). Зокрема, у висловленні *'Keep your, breath ξ to cool your porridge* (див. рис. 3) порада щодо невтручання в чужі справи озвучена вищим за статусом мовцем, про що сигналізує такт із висхідним рухом тону в 1-й ІГ і сповільнений темп вимови прислів'я, завдяки чому воно звучить максимально вагомо й повчально. Проте саме 2-га ІГ важливіша для здійснення впливу, що на інтонаційному рівні відображається за рахунок актуалізації її передтакту на середньому підвищеному рівні, локалізації максимуму ЧОТ на ядерному складі й функціонування спадного тону із висхідним рухом тону на ядерному складоносіві й низьким рівнем завершення.

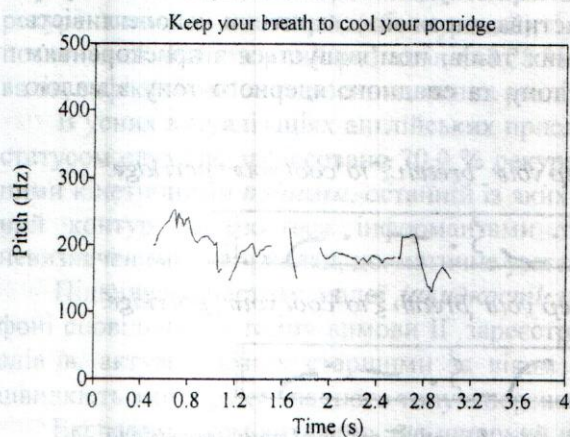

Рис. 2. Графічна інтерпретація ЧОТ прислів'я "Keep your, breath ξ to cool your porridge"

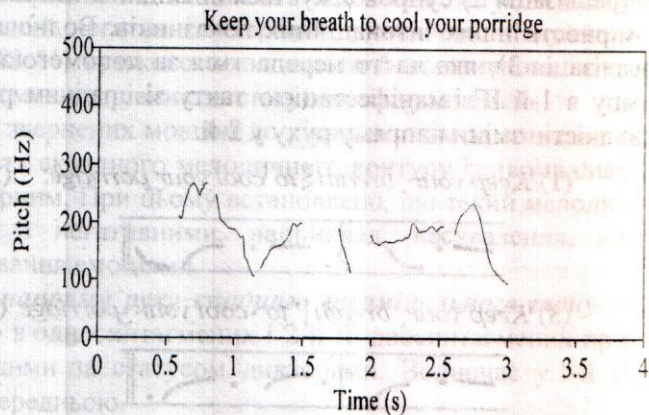

Рис. 3. Графічна інтерпретація ЧОТ прислів'я "Keep your, breath ξ to cool your porridge"

У прислів'ях, ужитих під час спілкування індивіда з малою групою осіб, зафіксоване зниження **тонального рівня початку ІГ** від високого до екстранизького для вищих за статусом мовців і від середнього зниженого до низького – для нижчих. Зі свого боку, рівний статус мовця в зазначених ситуаціях маніфестується екстранизьким рівнем початку 1-ї (92,31 %) і низьким – 2-ї (84,62 %) ІГ.

Узагальнені дані щодо актуалізації **частотного діапазону ІГ** свідчать про максимальну (75,0 %) кількість актуалізацій розширеного частотного діапазону в 2-й ІГ висловлень мовців вищого статусу. Актуалізація широкого частотного діапазону (62,5 %) властива 2-й ІГ прислів'їв, озвучених мовцем, що має однаковий зі слухачем соціальний статус. Так, у прислів'ї *→History ξ 'never fails to repeat itself* (див. рис. 4) у 1-й ІГ вузький діапазон вимови слова *history* за рахунок функціонування середнього рівного тону сприяє тому, що 1-а ІГ прислів'я звучить повчально, навіть дещо зверхньо. Натомість азарт мовця, його дружнє переконування співробітника в тому, що їхній ворог обов'язково знову втрапить у поставлену пастку, актуалізується розширенням діапазону ЧОТ 2-ї ІГ й функціонуванням поступово спадної ступінчастої шкали з висхідним рухом тону в 1-й і 2-й ІГ.

У ситуаціях спілкування "індивід – мала група осіб" за умов домінування середнього частотного діапазону в обох ІГ прислів'їв реалізаціям мовців із рівним статусом стосовно слухачів притаманний також значний перепад діапазону ЧОТ у 1-й і 2-й ІГ, від вузького (76,47 %) до широкого (70,59 %), відповідно.

Дані щодо **швидкості зміни ЧОТ у термінальній ІГ** демонструють, що максимальна швидкість маркує 82,35 % прислів'їв, озвучених мовцями однакового статусу зі слухачем і 47,06 % реалізацій, звернених мовцями до вищого за статусом слухача. Натомість прислів'я, ужиті вищими за статусом мовцями, маркуються в зазначених ситуаціях спілкування середньою й малою швидкостями зміни ЧОТ у термінальній ІГ.

Узагальнені дані щодо **середньозвукової тривалості прислів'їв** указують на підвищену частку її збільшеної зони (76,47 % і 88,24 %) для реалізацій мовців рівного й нижчого статусу стосовно слухача й максимальної зони (84,62 % і 87,5 %) щодо малої групи осіб. Натомість вищий статус мовця в зазначених ситуаціях пов'язаний з актуалізацією середньої тривалості прислів'я у ситуаціях спілкування "індивід – індивід" (93,75 %) та збільшеною – в ситуаціях "індивід – мала група осіб" (81,25 %).

При цьому середньозвукова тривалість реалізацій мовців вищого статусу під час спілкування з індивідом завжди є меншою, ніж у висловленнях інших мовців.

Аналізом динамічних характеристик прислів'їв установлено, що висловлення мовців із вищим статусом, звернені до одного слухача або їх малої групи, маркуються *максимумом інтенсивності* майже винятково (68,75 % і 93,75 %) на ядерному складоносіві, а реалізації осіб із нижчим статусом характеризуються рівномірним розподілом інтенсивності на такті (41,18 % та 47,06 %) і ядерному складоносіві (по 50,0 %). Зокрема, у прислів'ї *A 'slip of a , lip ξ may 'sink a ,shshship* (див. рис. 5) перепад гучності (підвищена в 1-й ІГ і помірна – у 2-й), а також низька швидкість зміни напрямку спадного термінального тону разом із подовженням спіранту /ʃ/ у слові *ship*, указують на негативність цього висловлення вищого за соціальним статусом мовця, яким він виражає своє критичне ставлення до бюрократичних умовностей, які заважають йому адекватно працювати.

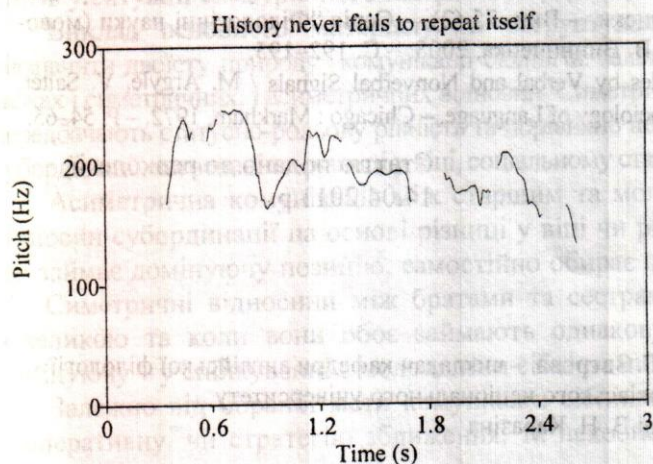

Рис. 4. Графічна інтерпретація ЧОТ прислів'я "History never fails to repeat itself"

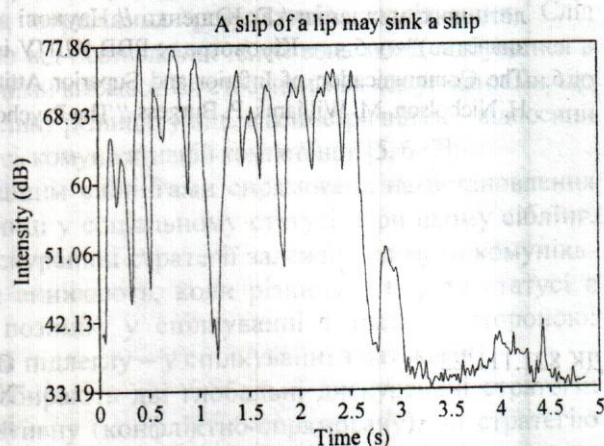

Рис. 5. Графічна інтерпретація амплітуди інтенсивності прислів'я прислів'я "A slip of a lip may sink a ship"

Дані інструментального аналізу *діапазону інтенсивності* прислів'їв демонструють тенденцію до його розширення мовцями нижчого статусу за зростання кількості слухачів від середнього в ситуаціях "індивід-індивід" до розширеного в реалізаціях, спрямованих на малу групу осіб. На відміну від цього, мовці вищого статусу зазвичай звужують діапазон інтенсивності зі збільшенням аудиторії, що надає вимові прислів'їв більшої вагомості й авторитетності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, найістотнішими для розрізнення ознаки соціального статусу мовця є такі інтонаційні параметри: *тональний інтервал між попереднім висловленням і прислів'ям* (вузький позитивний, нульовий та звужений негативний – у вищих, звужений або середній позитивні – у рівних і нульовий – у нижчих за статусом мовців), *тип передтакту* (висхідний і рівний середній знижений – у вищих; низький рівний – у рівних і рівний, різний за тональним рівнем реалізації – у нижчих за статусом мовців); *тональний рівень початку шкали* (середній знижений і середній підвищений – у вищих, середній знижений – у рівних та низький – у нижчих за статусом мовців); *тип шкали* (переважно спадна ступінчаста – у вищих, усічена – у рівних і поступово спадна ступінчаста з перерваною поступовістю – у нижчих за статусом мовців); *тональний діапазон інтоногрупи* (варіює від середнього до широкого – у вищих, розширений – у рівних і звужений – у нижчого за статусом мовців); *міжсинтагмений інтервал* (звужений або вузький негативний – у вищих; нульовий – у рівних та нульовий і вузький позитивний – у нижчих за статусом мовців), *діапазон інтенсивності* (зменшення діапазону інтенсивності зі збільшенням аудиторії – у вищих, значні перепади діапазону ЧОТ в обох інтоногрупах у бік його розширення – у рівних та розширення діапазону інтенсивності за зростання кількості слухачів – у нижчих за статусом мовців).

З огляду на викладене вище, **перспективним** напрямом подальшого наукового дослідження особливостей просодичної організації висловлень різних типів убачається поглиблення знань про варіативність їхнього інтонаційного оформлення з огляду на такі найбільш значущі соціокультурні фактори, як співвідношення соціальних статусів комунікантів, ситуація спілкування тощо.

Література

1. Деркач Н. Класифікація функціональних та семантичних ознак англійського соціальноспрямованого прислів'я / Наталія Деркач // Наукові записки. – Вип. 75 (3). – Серія “Філологічні науки (мовознавство)” : у 5 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – С. 160–163.
2. Карасик В. И. Язык социального статуса / В. И. Карасик. – М. : Ин-т языкознания АН СССР, Волгоград. пед. ин-т, 1991. – 495 с.
3. Козуб Л. С. Соціолінгвістичні особливості просодичної організації тексту англійської комерційної теле-реклами (експериментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Л. С. Козуб. – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
4. Федорів Я. Р. Соціокультурні аспекти просодичної реалізації висловлювань-невдоволь (Експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі англійського мовлення) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Федорів Ярослава Романівна. – К., 2000. – 248 с.
5. Ющенко Г. Соціолінгвістичні особливості просодичної організації англійського офіційно-ділового діалогічного мовлення / Г. Ющенко // Наукові записки. – Вип. 75 (2). – Серія “Філологічні науки (мовознавство)” : у 5 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – С. 192–195.
6. The Communication of Inferior and Superior Attitudes by Verbal and Nonverbal Signals / M. Argyle, V. Salter, H. Nicholson, M. Williams, P. Burgess // The Psychosociology of Language. – Chicago : Markham, 1972. – P. 54–65.

Статтю подано до редколегії
14.04.2011 р.

УДК 821.111'22

О. Г. Зверева – викладач кафедри англійської філології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Особливості конфліктно-спрямованого діалогічного дискурсу сіблінгів

Роботу виконано на кафедрі англійської філології
ХНУ ім. В. Н. Каразіна

У статті проаналізовано організацію діалогічної комунікації сіблінгів у конфліктно-спрямованому дискурсі, визначено синтаксичні та прагматичні особливості комунікативних стратегій, які вживаються сіблінгами у ситуації конфлікту.

Ключові слова: сімейний дискурс, сіблінг, конфліктно-спрямована комунікація.

Зверева О. Г. Особенности конфликтно-ориентированного дискурса сиблингов. В статье проанализирована организация диалогической коммуникации сиблингов в конфликтно-ориентированном дискурсе, установлены синтаксические и прагматические особенности коммуникативных стратегий, используемых сиблингами в ситуации конфликта.

Ключевые слова: семейный дискурс, сиблинг, конфликтно-ориентированная коммуникация.

Zvereva O. G. Peculiarities of Sonflict-Oriented Siblings' Discourse. The article analyzes organization of dialogical communication between siblings in the conflict-oriented discourse. The article describes syntactic and pragmatic peculiarities of communication strategies used by siblings in conflict situations.

Key words: family discourse, sibling, conflict-oriented communication.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз мовної особистості включає дослідження комунікативної поведінки людини в різних ситуаціях спілкування та у різних соціальних групах. Одним із провідних напрямків такого аналізу став аналіз спілкування особи у родині. У межах дослідження мови у соціально-культурному контексті, який включає аналіз семантичних, прагматичних і стилістичних особливостей комунікації різних груп людей, з'явилася низка робіт, присвячених аналізу різних типів сімейного дискурсу, у тому числі парентального, тобто комунікації батьків та дітей [1; 5; 6; 10], матримоніального, тобто комунікації між чоловіком та дружиною [1; 3; 5; 6; 7; 11]. Водночас, дискурс сіблінгів, тобто дискурс братів та сестер, ще вимагає подальшого комплексного дослідження.

© Зверева О. Г., 2011